

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

95

Vragen van het lid **Podt** (D66) aan de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid over *het artikel «Beëindiging opvang «derdelander» uit Oekraïne mag van de rechtbank»* (ingezonden 18 augustus 2023).

Antwoord van Staatssecretaris **Van der Burg** (Justitie en Veiligheid) (ontvangen 28 september 2023). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2022–2023, nr. 3591.

Vraag 1

Kunt u verklaren waarom de informatievoorziening over het definitieve einde aan de beschermingsrichtlijn voor derdelanders aan gemeenten en aan derdelanders zo laat op gang is gekomen, wetende dat het al sinds begin 2023 duidelijk was dat dit moment zou komen?¹

Antwoord 1

Bij alle genomen stappen is gestreefd naar een volledige en tijdige informatievoorziening. Dat blijf ik ook de komende periode doen. Het kabinet heeft op 19 juli 2022 besloten om op 4 maart 2023 de tijdelijke bescherming onder de Richtlijn tijdelijke bescherming (hierna: RTB) van personen zonder de Oekraïense nationaliteit met een tijdelijke verblijfsvergunning in Oekraïne (hierna: derdelanders), die zich vóór 19 juli 2022 hebben ingeschreven in de Basisregistratie Personen te beëindigen. Op 10 februari jl. is besloten om de tijdelijke bescherming met een half jaar te verlengen tot 4 september 2023. Hierover zijn de betrokkenen geïnformeerd.

Zoals bekend, heb ik 2 september jl. besloten de beëindiging van de tijdelijke bescherming onder de RTB te bevriezen voor de gehele groep derdelanders tot de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: de RvS) uitspraak in het lopende hoger beroep heeft gedaan. Voor meer toelichting op dit besluit verwijs ik naar het antwoord op vraag 6.

Derdelanders zijn op verschillende momenten over de beëindiging van de tijdelijke bescherming geïnformeerd door de Immigratie- en Naturalisatiedienst (hierna: IND). Op 24 november 2022 is de derdelander geïnformeerd dat de tijdelijke bescherming per 4 maart 2023 zou komen te vervallen. Op 14 februari jl. is de derdelander door de IND geïnformeerd over de verlenging

¹ Volkskrant, 10 augustus 2023, Beëindiging opvang «derdelander» uit Oekraïne mag van rechtbank (<https://www.volkskrant.nl/politiek/beeindiging-opvang-derdelander-uit-oekraïne-bijmag-van-rechtbank-b4e17aad/?referrer=https://www.google.com/>).

van de tijdelijke bescherming tot 4 september 2023. Voorts is de derdelander per brief gevraagd of hij de asielprocedure wil doorlopen (tussen maart 2023 en juni 2023), waarbij opnieuw is aangegeven dat de tijdelijke bescherming zou eindigen per 4 september 2023. Tevens is een informatiebrief vanuit het ministerie aan alle derdelanders verstuurd op 27 juni 2023. De IND is in juli 2023 begonnen met het verzenden van voornemens tot beëindiging van de tijdelijke bescherming. Hierop hebben deze derdelanders, met bijstand van een rechtshulpverlener, een zienswijze kunnen geven. Vanaf 7 augustus jl. heeft de IND de beschikkingen tot beëindiging van de tijdelijke bescherming verzonden.

De VNG is nauw betrokken bij de totstandkoming van de plannen tot beëindiging van de tijdelijke bescherming voor derdelanders en het ministerie en betrokken ketenpartners spreken regelmatig met een vertegenwoordiging van gemeenten. Op 8 juni jl. is uw Kamer geïnformeerd over het plan van aanpak² dat is gemaakt ten behoeve van de beëindiging van de tijdelijke bescherming van de derdelanders. Het plan is opgesteld in samenwerking met de VNG, gemeenten en de verschillende partners binnen de migratieketen.

Op 31 juli jl. is aan gemeenten een omvangrijk informatiepakket³ verzonden met daarin o.a. handelingswijzen, informatie over de verblijfsrechtelijke mogelijkheden en juridische gevolgen over de destijds voorziene beëindiging van het verblijf per 4 september. Er is tevens een informatiepunt geopend waar gemeenten terecht kunnen met vragen en er zijn sinds 31 juli jl. contactmomenten waar door het ministerie toelichting wordt gegeven op de onderdelen uit het informatiepakket en waar wordt ingegaan op vragen van gemeenten.

Momenteel wordt gewerkt aan verschillende scenario's, afhankelijk van het definitieve oordeel van de Raad van State. Ik streef ernaar derdelanders, gemeenten en uitvoeringsinstanties hierin zo goed mogelijk mee te nemen en zorg te dragen voor tijdige informatievoorziening.

Vraag 2

Klopt het dat derdelanders uit Oekraïne de afgelopen maanden verschillende brieven hebben gehad over het beëindigen van de beschermingsrichtlijn en de opvang, waarvan sommige brieven onjuiste juridische informatie bevatten?

Antwoord 2

Zoals beantwoord op vraag 1, is zowel vanuit de IND als vanuit het Ministerie JenV per brief op diverse momenten met de derdelanders gecommuniceerd. Omdat op 10 februari jl. door het kabinet besloten is om de RTB met een half jaar te verlengen tot 4 september, is op 14 februari jl. door de IND een brief uitgestuurd waarin de vreemdelingen over die verlenging zijn geïnformeerd. Dat betekent inderdaad dat de informatie uit de brief van 24 november 2022 met daarin de datum van 4 maart 2023 waarop de tijdelijke bescherming zou gaan eindigen, achterhaald was.

Het Ministerie van JenV heeft op 27 juli jl. een informerende brief gestuurd over de beëindiging van de tijdelijke bescherming in algemene zin. Voor enkele van de derdelanders was niet geheel duidelijk dat dit een informerende brief was namens het Ministerie JenV en dat hierin geen formeel besluit was verrat. Enkel de IND communiceert met de individuele derdelander over zijn of haar verblijfsstatus.

Tot slot, bij het aanvragen van tijdelijke bescherming hebben derdelanders een asielaanvraag ingediend. De IND heeft geprobeerd om in brieven en op de website zo duidelijk mogelijk uiteen te zetten wat het verschil is tussen tijdelijke bescherming en een asielaanvraag. Dat een aantal derdelanders zich niet bewust was van het feit dat zij een asielaanvraag hadden ingediend, heeft er mogelijk aan bijgedragen dat de verschillende brieven die zij van mijn ministerie en van de IND hebben ontvangen als verwarrend en onduidelijk werden ervaren. Ik betreur het zeer als er verwarring is ontstaan.

² Vreemdelingenbeleid | Tweede Kamer der Staten-Generaal.

³ Kamerbrief bij informatiepakket derdelanders Oekraïne | Kamerstuk | rijksoverheid.nl.

Vraag 3

Kunt u zich voorstellen dat deze chaotische informatievoorziening extra verwarrend is voor mensen die de Nederlandse taal niet machtig zijn en dat een en ander niet helpt in de ordentelijke organisatie van een asielaanvraag of vertrek?

Antwoord 3

Zoals eerder genoemd is geruime tijd bekend dat de tijdelijke bescherming voor derdelanders zou worden beëindigd per 4 september 2023. Hierover zijn de derdelanders op verschillende momenten en op diverse manieren geïnformeerd, zie antwoord op vraag 1. De informatie in de brieven in aanloop naar 4 september was consistent.

In het Nederlandse bestuursrecht vindt de communicatie aan de belanghebbende plaats in het Nederlands. Dat is ook van toepassing in het vreemdelingenrecht en daarmee in deze zaken. Desalniettemin is met betrekking tot de asielaanvraag en de beëindiging van de tijdelijke bescherming tevens (deels) in het Engels gecommuniceerd, waarbij in begrijpelijke bewoordingen is uitgelegd waar de brieven over gaan en welke gevolgen daarin voor de derdelander staan beschreven. Voor meer informatie is verwezen naar de website van de IND. Het telefoonnummer van de IND-informatielijn en contactgegevens van VWN zijn ook gegeven, zodat derdelanders die kunnen benaderen voor vragen. Vreemdelingen hebben tevens de mogelijkheid om zich te laten bijstaan door een advocaat.

Vraag 4

Hoe is de individuele beëindiging van de beschermingsrichtlijn voor derdelanders juridisch getoetst? Wanneer is deze toetsing in gang gezet?

Antwoord 4

Voor het kabinetsbesluit van 19 juli 2022 is onderzocht of het kabinet de tijdelijke bescherming voor deze groep kon beëindigen.

Toen in januari 2023 vanuit enkele deskundigen twijfels werden geuit of beëindiging van de tijdelijke bescherming onder de RTB voor een specifieke groep mocht, is nogmaals door de juristen van mijn ministerie een juridische analyse gedaan naar de mogelijkheid tot het beëindigen van de tijdelijke bescherming voor deze groep. Opnieuw volgde daaruit de conclusie dat het beëindigen van de RTB voor derdelanders juridisch houdbaar is.

Vraag 5

Vindt u, met de huidige kennis, dat er voldoende en voldoende tijdig is gestart met deze juridische toets?

Antwoord 5

Ja. Voorafgaand aan het kabinetsbesluit op 19 juli 2022 is door de juristen van mijn ministerie getoetst dat beëindiging van de RTB rechtmatig wordt geacht. Dit is later nogmaals getoetst en gezien in het licht van hetgeen de wetenschap hierover heeft geschreven. Tevens is vanuit de IND de pilot «beëindiging RTB» opgestart, met als doel vroegtijdig te bezien of de rechtspraak de visie onderschrijft dat verblijf onder de RTB voor deze groep kan worden beëindigd. Ondanks de inzet van de IND, advocatuur, VWN, Raad voor de Rechtsbijstand en de rechtspraak is het helaas niet gelukt om dit in een definitief juridisch bindend oordeel van de RvS bevestigd te krijgen vóór 4 september.

Vraag 6

Waarom houdt u vast aan het beëindigen van het recht op opvang en werk voor derdelanders per vier september aanstaande, als de uitspraak van de andere proefprocessen en het hoger beroep pas na deze datum komt, en we dus niet zeker weten of de gekozen aanpak juridisch houdbaar is?

Antwoord 6

Op 30 maart 2022 en 18 juli 2022 heb ik uw Kamer geïnformeerd over de categorieën personen die in Nederland onder de reikwijdte van de RTB vallen en welke wijzigingen daarin per 18 juli 2022 doorgevoerd zijn. Reden voor mijn besluit om de reikwijdte aan te passen, is dat Nederland een ruimhartiger beleid voerde dan andere EU-landen en ruimhartiger dan vereist is in het

Raadsbesluit. De groep derdelanders waarvan de tijdelijke bescherming wordt beëindigd, had een tijdelijke verblijfsvergunning in Oekraïne ten tijde van het uitbreken van het conflict, bijvoorbeeld voor werk of studie. Zij zijn na het uitbreken van het conflict opgevangen in Nederland. Vanwege het voortduren van de oorlog in Oekraïne en de aanhoudende druk op opvang en voorzieningen, is op 18 juli 2022 bekendgemaakt dat deze groep dient terug te keren naar hun land van herkomst. Indien iemand te vrezen heeft in zijn land van herkomst, kan hij asiel aanvragen in Nederland.

Zoals inmiddels bekend is geworden, heb ik 2 september jl. besloten de gevolgen voor de gehele groep derdelanders waarvan de tijdelijke bescherming per 4 september zou worden geëindigd van deze beëindiging te bevriezen tot de RvS uitspraak in hoger beroep heeft gedaan. Die keuze is toegelicht in het bericht dat het NCC op mijn verzoek aan de gemeenten heeft gezonden. Uw Kamer heeft daarvan op 2 september jl. een afschrift ontvangen.

Redengevend hiervoor was dat de RvS op 1 september jl. een uitspraak deed op een verzoek van een derdelander om een voorlopige voorziening (hierna: vovo) te treffen met als strekking dat hij zal worden behandeld alsof het recht op tijdelijke bescherming op grond van de RTB op hem van toepassing blijft totdat uitspraak wordt gedaan in zijn hoger beroep. Gelet op de belangen die door de vreemdeling en namens mij naar voren zijn gebracht, en in het licht van de divergerende jurisprudentie van de rechtbanken, heeft de voorzieningenrechter van de RvS een voorlopige voorziening getroffen.⁴ Dit betekent dat in deze individuele casus de derdelander gebruik kan blijven maken van alle rechten die verbonden zijn aan de eerder verleende tijdelijke bescherming tot aan de uitspraak door de RvS in het hoger beroep. De uitspraak van de RvS ziet enkel op de derdelander die het verzoek om een voorlopige voorziening heeft gedaan en geldt niet voor de hele groep derdelanders. Echter, deze uitspraak is een indicatie wat de RvS gaat doen met de andere verzoeken om een voorlopige voorziening in hoger beroep. De RvS benadrukt dat deze beslissing niet vooruitloopt op het eindoordeel.

De RvS heeft aangegeven dat het definitieve oordeel in het hoger beroep over de beëindiging van de bescherming van deze groep derdelanders niet eerder dan november 2023 wordt verwacht. Dat maakt dat er geen juridische duidelijkheid zou komen over de juridische juistheid van de beëindiging van de RTB voor deze groep derdelanders voor 4 september, maar evenmin voor het verstrijken van de vertrektermijn van 28 dagen waarbinnen de gemeenten coulance kunnen betrachten bij het beëindigen van de opvang. Daarom ben ik tot het besluit gekomen om de gevolgen van de beëindiging van de RTB voor de groep derdelanders te bevriezen tot aan de definitieve uitspraak van de RvS. Van belang was daarbij dat de verschillende uitspraken van de rechtbanken aanleiding gaven tot onrust bij gemeenten en derdelanders.

Vraag 7

Hoe wordt voorkomen dat er alsnog een grote chaos ontstaat als blijkt dat (voor bepaalde groepen) het beroep wordt toegewezen?

Antwoord 7

Ik verwijs naar het antwoord op vraag 6. In aanvulling daarop meld ik dat momenteel wordt gezien welke verschillende scenario's er zijn in relatie tot de definitieve uitspraak van de Raad van State en hoe dan te handelen.

Vraag 8

Op welke datum worden de individuele besluiten waarmee de tijdelijke bescherming per vier september wordt beëindigd belendgemaakt aan de betrokkenen? Is er dan voor deze betrokkenen nog voldoende tijd en gelegenheid om daartegen beroep in te stellen en om een voorlopige voorziening te vragen waarmee de rechtsgevolgen van de beëindiging worden opgeschort voor de duur van het beroep bij de rechtbank?

⁴ <https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@139146/202305663-2-v2/>.

Antwoord 8

Derdelanders hebben eerder een voornemen tot beëindiging van de tijdelijke bescherming ontvangen waarop ze per zienswijze hebben kunnen reageren indien zij van mening zijn recht te hebben op bescherming onder de RTB. Sinds 7 augustus jl. informeert de IND derdelanders per individueel besluit over de beëindiging van de tijdelijke bescherming per 4 september. Bij de beschikking wordt de ingediende zienswijze meegenomen. In het besluit tot beëindiging van de tijdelijke bescherming is de derdelander gewezen op de mogelijkheid tot het indienen van beroep en het vragen van een voorlopige voorziening. Gedurende dit gehele traject kan hij zich laten bijstaan door een advocaat.

Gelet op de situatie zal beschreven in het antwoord op vraag 6, is het instellen van voorlopige voorzieningen op dit moment in de regel niet meer aan de orde, omdat er daarvoor geen belang is.

Vraag 9

Heeft de rechtspraak voldoende capaciteit om de (mogelijk duizenden) verzoeken vóór 4 september te beoordelen? Heeft u daarover overleg gevoerd en afspraken gemaakt met de rechtspraak?

Antwoord 9

Gelet op de situatie zoals beschreven in het antwoord op vraag 6, is dit niet meer aan de orde.

Vraag 10

Wat doet u om te zorgen dat, als de beëindiging van de tijdelijke bescherming onrechtmatig wordt bevonden door de Raad van State, derdelanders die intussen uit de opvang zijn gezet, kunnen terugkeren naar de opvangvoorziening waar zij nu verblijven en vaak een baan hebben gevonden?

Antwoord 10

Ik verwijs naar het antwoord op vraag 6. In aanvulling daarop meld ik dat momenteel wordt gezien welke verschillende scenario's mogelijk zijn na de definitieve uitspraak van de Raad van State.

Vraag 11

Hoeveel extra mensen worden er in de asielopvang verwacht? Is het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) reeds voldoende voorbereid op de komst van deze mensen?

Antwoord 11

Er zal gedurende de bevrozing van de gevolgen van de beëindiging van de tijdelijke bescherming geen overdracht meer plaatsvinden van derdelanders die hebben aangegeven de asielpcedure te willen doorlopen van de gemeentelijke opvang naar de COA opvang. Dat betekent dat ook derdelanders met een lopende asielaanvraag (of een beroepsprocedure) in de gemeentelijke opvang zullen blijven tot de uitspraak van de RvS. De groep die reeds is overgedragen, blijft in beginsel bij het COA. Dit om onnodige overplaatsingen te voorkomen en vanwege de omstandigheid dat de opvangplekken in de gemeentelijke opvang inmiddels door andere personen worden bezet en nieuwe plekken schaars zijn.

Vraag 12

Waarom is ervoor gekozen gastgezinnen die derdelanders uit Oekraïne opvangen per september te confronteren met allerlei financiële consequenties als zij hun gasten langer op willen vangen? Deelt u de mening dat dit bijzonder ondankbaar is richting mensen die anderhalf jaar lang mensen in hun eigen huis hebben opgevangen? Hoe gaat u ervoor zorgen dat mensen die zich zo lang vrijwillig inspanssen niet in de financiële problemen komen?

Antwoord 12

Het kabinet is gasthuishoudens zeer erkentelijk voor het openstellen van hun huizen en het bieden van onderdak aan ontheemden uit Oekraïne na de inval van Rusland. Er is voor de derdelanders na het besluit van het kabinet om de tijdelijke bescherming te beëindigen op 19 juli 2022 voldoende tijd geweest om hun vertrek uit Nederland voor te bereiden en het gasthuishouden per

4 september te verlaten. Gezien de huidige ontwikkelingen die ik hiervoor (in het bijzonder bij vraag 6) heb beschreven, zal deze groep bij het gasthuishouden mogen verblijven tot aan de uitspraak van de RvS.

Over mogelijke financiële gevolgen voor gasthuishoudens, zijn derdelanders per brief op 27 juni 2023 geïnformeerd. Aan deze brief was tevens een flyer gericht aan de gasthuishoudens toegevoegd. Aanvullend is door de Dienst Toeslagen uitgezocht welke gasthuishoudens toeslagen ontvangen. De gezinnen waar, door het vervallen van de RTB, mogelijk gevolgen zouden ontstaan voor (de hoogte van) hun toeslagen zijn telefonisch en per brief gecontacteerd.

Inmiddels is de situatie door de recentelijke besluitvorming weer gewijzigd, ik verwijs naar het antwoord op vraag 6. Derdelanders worden centraal geïnformeerd over ontwikkelingen en mogelijke gevolgen voor overheidsregelingen, om te voorkomen dat informatievoorziening door verschillende uitvoeringsorganisaties gefragmenteerd plaatsvindt en onduidelijkheid ontstaat.

Vraag 13

Welke verdere stappen bent u van plan te nemen om vrijwillige terugkeer te bevorderen?

Antwoord 13

Ook gedurende de bevroering kunnen derdelanders gebruik maken van het ingestelde remigratiebeleid. Dit beleid is erop gericht vrijwillig vertrek te stimuleren en ondersteunen. De derdelander die zich tijdig aanmeldt wordt ondersteund met een financiële bijdrage van € 5.000,-. Na de uitspraak van de RvS zal worden bezien of het remigratiebeleid wordt verlengd.

Vraag 14

Bent u bereid deze vragen allemaal individueel te beantwoorden en dit voor 4 september te doen?

Antwoord 14

Het is helaas niet gelukt om voor 4 september antwoord te geven.